

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

LÊ THỊ PHƯƠNG THẢO

**CHUYỂN ĐỔI TỪ GIÁO ÁN NỘI DUNG SANG
GIÁO ÁN PHƯƠNG PHÁP DẠY ĐỌC HIỂU VĂN BẢN CHO
HỌC SINH QUA PHẦN TRUYỆN DÂN GIÀN LỚP 10**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2016

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

LÊ THỊ PHƯƠNG THẢO

**CHUYỂN ĐỔI TỪ GIÁO ÁN NỘI DUNG SANG
GIÁO ÁN PHƯƠNG PHÁP DẠY ĐỌC HIỂU VĂN BẢN CHO
HỌC SINH QUA PHẦN TRUYỆN DÂN GIÀN LỚP 10**

**Chuyên ngành: LL&PP DẠY HỌC VĂN - TV
Mã số: 60 14 01 11**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. ĐỖ NGỌC THỐNG

THÁI NGUYÊN - 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan Luận văn này là do tôi viết. Mọi số liệu, tư liệu cũng như kết quả nghiên cứu là của riêng tôi.

Tôi xin chịu trách nhiệm về lời cam đoan này.

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2016

Người cam đoan

LÊ THỊ PHƯƠNG THẢO

LỜI CẢM ƠN

Trước hết, với lòng biết ơn sâu sắc, tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành tới **PGS.TS. Đỗ Ngọc Thống** đã tận tình hướng dẫn, chỉ bảo, giúp đỡ tôi hoàn thành luận văn này.

Tôi xin trân trọng cảm ơn tới Ban giám hiệu, các phòng ban chức năng, Phòng sau đại học, Khoa Ngữ văn trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên cùng các thầy cô đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện luận văn tốt nghiệp.

Cuối cùng, tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành tới gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã động viên, khích lệ, giúp đỡ tôi trong suốt thời gian qua.

Xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2016

Học viên

LÊ THỊ PHƯƠNG THẢO

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT.....	iv
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	3
3. Mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu	8
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	9
5. Các phương pháp nghiên cứu	9
6. Câu hỏi nghiên cứu.....	10
7. Giả thuyết khoa học	10
8. Bố cục luận văn	10
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN ĐỀ ĐỀ XUẤT XÂY DỤNG GIÁO ÁN PHƯƠNG PHÁP DẠY ĐỌC HIỂU VĂN BẢN CHO HỌC SINH QUA PHẦN TRUYỆN DÂN GIAN LỚP 10.....	12
1.1. Cơ sở lý luận.....	12
1.1.1. Yêu cầu đổi mới chương trình và phương pháp dạy học ngữ văn.....	12
1.1.2. Lý thuyết về đọc hiểu và việc hình thành phát triển năng lực đọc hiểu cho học sinh.....	18
1.1.3. Đặc điểm thi pháp thể loại truyện dân gian	24
1.1.4. Tâm sinh lý lứa tuổi học sinh trung học phổ thông với việc đọc hiểu.....	27
1.2. Cơ sở thực tiễn.....	30
1.2.1. Thực trạng việc dạy - học Ngữ văn hiện nay	31
1.2.2. Khái quát kết quả khảo sát	47

Chương 2. QUY TRÌNH (CÁCH THỨC) SOẠN GIÁO ÁN PHƯƠNG	
PHÁP ĐỌC HIỂU VĂN BẢN	48
2.1. Quy trình (cách thức) soạn giáo án phương pháp đọc hiểu.....	48
2.1.1. Quy trình chuẩn bị một giờ học	49
2.1.2. Cấu trúc của một giáo án được thể hiện ở các nội dung sau.....	59
2.1.3. Thực hiện giờ dạy học.....	61
2.2 Khái quát về giáo án, đặc điểm giáo án nội dung và giáo án phương	
pháp đọc hiểu	62
2.2.1. Định nghĩa giáo án	62
2.2.2. Đặc điểm của giáo án nội dung.....	63
2.2.3. Đặc điểm mục đích và yêu cầu của giáo án phương pháp đọc hiểu	65
Chương 3. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM.....	68
3.1. Mục đích thực nghiệm.....	68
3.2. Đối tượng và địa bàn thực nghiệm	68
3.2.1. Đối tượng thực nghiệm	68
3.2.2. Giáo viên thực nghiệm.....	68
3.2.3. Về kế hoạch thực nghiệm.....	68
3.2.4. Nội dung thực nghiệm.....	68
3.3. Thiết kế giáo án thực nghiệm	69
3.3.1. Giáo án 1:	69
3.3.2. Giáo án 2	79
3.4. Tổ chức thực nghiệm.....	84
3.5. Đánh giá kết quả thực nghiệm.....	84
3.5.1. Các tiêu chí đánh giá	85
3.5.2. Các phương tiện đánh giá.....	85
3.5.3. Kết quả đánh giá thực nghiệm	86
KẾT LUẬN.....	89
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	92

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

ADV	:	An Dương Vương
CCT	:	Chuẩn chương trình
CT	:	Chương trình
CTGDPT	:	Chương trình giáo dục phổ thông.
ĐHVB	:	Độc hiểu văn bản
GD&ĐT	:	Giáo dục và đào tạo
GV	:	Giáo viên
HS	:	Học sinh
KN	:	Kỹ năng
KT	:	Kiến thức
KT - XH	:	Kinh tế - xã hội
MC	:	My Châu
PPDH	:	Phương pháp dạy học
THPT	:	Trung học phổ thông
TPVH	:	Tác phẩm văn học
TT	:	Trọng Thủy
VBVH	:	Văn bản văn học

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Một trong những mục tiêu dạy học Ngữ Văn là dạy cho học sinh năng lực đọc, kỹ năng đọc để học sinh có thể đọc-hiểu (ĐH) bất cứ văn bản nào cùng loại. Từ đọc hiểu văn mà trực tiếp tiếp nhận các giá trị văn học, trực tiếp thể nghiệm các tư tưởng và cảm xúc được truyền đạt bằng nghệ thuật ngôn từ, hình thành cách đọc, phương pháp đọc. Đó là con đường tốt nhất để bồi dưỡng cho học sinh năng lực tiếp nhận tác phẩm văn học. Do đó hiểu bản chất môn văn là môn dạy đọc văn vừa thể hiện cách hiểu thực sự bản chất của văn học, vừa hiểu đúng thực chất việc dạy văn là dạy năng lực, phát triển năng lực là chủ thể của học sinh.

Chương trình giáo dục phổ thông (CTGDPT) môn Ngữ Văn của nhiều quốc gia trên thế giới đều quan tâm đến việc hình thành năng lực (NL) sử dụng ngôn ngữ cho học sinh (HS) thông qua 4 kỹ năng cơ bản, gồm nghe, nói, đọc, viết. Trong bốn kỹ năng ấy, càng học lên cao, kỹ năng đọc và đọc hiểu càng được chú ý hơn cả. Có lẽ vì thế mà chương trình đánh giá HS quốc tế thuộc Tổ chức hợp tác và phát triển kinh tế thế giới (OECD) chủ trương coi trình độ đọc hiểu là một trong ba lĩnh vực chủ yếu để xác định năng lực HS giai đoạn cuối của giáo dục bắt buộc.

Theo Chương trình đánh giá học sinh quốc tế (PISA), định nghĩa về đọc và đọc hiểu có sự thay đổi theo thời gian và điều kiện kinh tế, văn hóa, xã hội. Khái niệm đọc và đặc biệt là học suốt đời đòi hỏi phải mở rộng cách hiểu và đọc hiểu “Đọc - hiểu không chỉ là một yêu cầu trong suốt thời kỳ trẻ thơ ở nhà trường phổ thông mà nó còn trở thành nhân tố quan trọng trong việc xây dựng, mở rộng những kiến thức, kỹ năng và chiến lược của mỗi cá nhân trong suốt cuộc đời khi họ tham gia vào các hoạt động ở những tình huống khác nhau trong mối quan hệ với người xung quanh, cũng như trong cả cộng đồng rộng lớn” [44]

Năng lực đọc hiểu văn bản đó là HS phải đọc bất kì văn bản thông dụng và nắm được thông tin, nội dung, ý nghĩa của văn bản.

Xuất phát từ yêu cầu của xã hội hiện đại đối với mỗi cá nhân và cộng đồng, để đào tạo và chuẩn bị cho xã hội ấy một lực lượng lao động có văn hóa OECD đưa ra định nghĩa về đọc hiểu: “Đọc hiểu là sự hiểu biết, sử dụng và phản hồi lại trước một văn bản (VB) viết, nhằm đạt được mục đích phát triển tri thức và tiềm năng cũng như khả năng tham gia hoạt động của con người trong xã hội” và “biết đọc được hiểu như là sự giải mã và thấu hiểu tư liệu, bao hàm cả việc hiểu, sử dụng và phản hồi thông tin với nhiều mục đích khác nhau.[44]

Để hình thành cho HS năng lực đọc hiểu, GV phải biết cách dạy. Chuyển từ cách cung cấp nội dung cụ thể của văn bản tác phẩm sang cách dạy hình thành cho các em cách đọc hiểu, phương pháp đọc hiểu, cách tiếp cận khám phá văn bản tác phẩm, nhất là văn bản văn học.

Trong khi đó thực tế giảng dạy của GV phần lớn lại đang chú ý tới cách dạy cho HS hiểu nội dung văn bản là chính, đa số GV đi nói lại cho HS, giảng lại cho HS cách hiểu văn bản của chính mình, mà không giúp các em tổ chức tự khám phá ý nghĩa, nội dung của văn bản. Điều đó thể hiện rõ nhất qua các giáo án. Các giáo án lên lớp của các GV chủ yếu là thuyết minh, trình bày lại nội dung của văn bản được học cho HS theo cách hiểu của người giáo viên. Trong khi đó yêu cầu đổi mới giáo án đọc hiểu lại là một kế hoạch sư phạm, nhằm tổ chức cho học sinh tự khám phá ra nội dung và ý nghĩa của văn bản, qua đó vừa thấy cái hay, cái đẹp của văn bản cụ thể, mặt khác lại biết cách tiếp cận, biết cách giải mã tức là hình thành phương pháp đọc.

Do cách dạy theo giáo án nội dung như thế không hình thành phương pháp đọc cho nên HS học tác phẩm nào chỉ biết tác phẩm ấy. Kiểm tra, đánh giá cũng chỉ khuôn vào tác phẩm đã học. Nếu yêu cầu học sinh đọc hiểu tác phẩm không có trong chương trình thì hầu như là các em bất lực, không làm được, có nghĩa là HS thiếu năng lực đọc hiểu tác phẩm tương tự.

Qua thực tế việc dạy học phần truyện dân gian cho học sinh lớp 10 hiện nay ta thường chỉ thấy GV xây dựng giáo án nội dung. Đó là GV đưa ra những câu hỏi dựa theo định hướng sách giáo khoa, giảng cho HS nội dung của bài học theo hiểu biết của GV, hoặc những kinh nghiệm của những người dạy trước vào

trong bài học, mà chưa đánh thức khả năng tự học, tự nghiên cứu của học sinh. Khiến học sinh thụ động trong việc tiếp nhận bài học, lười suy nghĩ không hiểu vấn đề được học một cách chính xác, rõ ràng.

Đúng như giáo sư Trần Đình Sử viết: “Khởi điểm của môn Ngữ Văn là dạy HS đọc hiểu trực tiếp VB văn học của nhà văn, nhà thơ, nhà chính luận; từ đọc hiểu các VB ấy mà HS sẽ được rung động về nghệ thuật, thưởng thức giá trị thẩm mỹ, tiếp nhận tư tưởng, tình cảm, trưởng thành về nhân cách, hình thành các kỹ năng văn học như đọc, viết, quan sát, tư duy, tưởng tượng sáng tạo và cả sáng tác ngôn từ nữa. Nếu HS không trực tiếp đọc các VB ấy, không hiểu được VB, thì coi như mọi yêu cầu, mục tiêu cao đẹp của môn Văn đều chỉ là nói suông.”

Trước yêu cầu học suốt đời của xã hội hiện đại, đọc hiểu không chỉ là một kỹ năng cần có đối với những HS còn ngồi trong ghế nhà trường, mà còn là phẩm chất quan trọng để mỗi người không ngừng mở rộng nâng cao kiến thức, kỹ năng của bản thân trong suốt cuộc đời.

Chính từ thực tiễn đó chúng tôi đã chọn đề tài “*chuyển đổi từ giáo án nội dung sang giáo án phương pháp dạy đọc hiểu văn bản cho học sinh qua phân truyện dân gian lớp 10*” để giải quyết và khắc phục nhược điểm nêu trên.

2. Lịch sử vấn đề

Trong việc dạy học ngữ văn vấn đề đọc hiểu văn bản cũng rất được quan tâm. Ở nước ta từ năm 2000 đến nay, đã có nhiều bài viết về vấn đề ĐH và dạy ĐHVB ở nhà trường phổ thông. Trong lĩnh vực khoa học dạy đọc văn, đây là vấn đề đã thu hút được sự quan tâm của nhiều nhà nghiên cứu ghi dấu tên tuổi của nhiều tác giả như GS. Trần Đình Sử, GS.TS. Nguyễn Thanh Hùng, GS.TS. Lê Phương Nga, PGS.TS. Đỗ Ngọc Thống, PGS.TS. Hoàng Hòa Bình, PGS.TS Nguyễn Thị Hạnh, TS. Nguyễn Trọng Hoàn, PGS. TS. Phạm Thị Thu Hương và nhiều tác giả khác.

Nghiên cứu về phương pháp dạy đọc hiểu: các nhà nghiên cứu đều xác định chủ thể tích cực của quá trình dạy ĐH là HS.